GÜNCEL
07.09.2020
SAYI 16

Fotoğraflar: © Patrick H. Müller

[Alev Ebüzziya:]

“Bir Dokun Bin Ah Dinle Kâse-i Fağfurdan”

ABİDİN DİNO

Çanak, çömlek, kap, kacak, kâse, fağfur, seramik porselen, çini, “gre”,
ne derseniz deyin, bu sözcüklerin hiçbiri Alev’in yarattıkları ile pek ilgili değil.
Çin’den Orta Asya’ya, Horasan’dan Anadolu’ya dek, pişmiş kilden çanaklar,
büyük göçlere katılmışlar, insanların serüvenine tanık olmuşlar, ölü
kemiklerine karışmışlar, parampar ça.
İpek Yolu dedikleri, aslında ipekten çok, Pişmiş Kil Yolu değil mi?
Topkapı selatin mutfaklarında Çin “seladon”ları dizi dizi. Afiyet olsun.
Çin’de binlerce yıl önce “Şang” törenleri gereği kurbanlık kaplar kutsaldı.
Güncel faydanın ötesinde ölüme çanak tutuyorlardı.
Alev öyle bir memlekette dünyaya geldi ki, orada önce Selçuk, sonra da
Osmanlı ustaları, rengârenk sırlı tuğlalar ya da nakışlı duvar çinileri ile kutsal
yapıların içini dışını kaplamışlar. (Renklerin ürperişi bütün dualardan üstün.)
Erzurum Çifte Minaresi’nden rengârenk tuğlalarla anlam ötesi bir güzellik
yaratılmış, mavi benekli.

Buna siz süsleme sanatı mı dersiniz? Ben bir giz sanatı derim.
Daha sonraları İznik kapları, testileri, bardakları, çinileri 16. ve 17. yüzyılda
Divan şiirine ve musikisine yaraşır, vezinli ya da makamlı bir görme sanatı
yaratmışlar.
“Bir dokun, bin ah dinle kâse-i fağfurdan” demişti Nedim. Simgeler ve
imgeler âlemi.
O gün bugün? Tek tük hatırı sayılır şeyler, Füreyya’nın buluşları örneğin,
renk cesareti.
Ya Alev?
Teknik bakımdan, 1300 dereceli elektrikli fırında kotarıp pişirdiklerine,
erbabınca “gre” denmekte.
Alev’in kapları büyülüyor insanı.

Alev’in meydanda getirdiği biçimler, dolu ile boşun, varlıkla yokluğun
sınırlarında taksimler yapıyor. Görülmedik dengeler, görülmedik “çeyrek
ses”li renkler, uçuk, baygın.
Kimi zaman biçimlerin üstünde çaprazlama git-gelli bir hat dolaşıp
geçiveriyor birdenbire. (Söz konusu çizgiye nehir mi, yol mu, kement mi
desem? Bilemiyorum.) Kimi zaman çanağın birinde, buluta benzer bir leke
belirir. Kim bilir Tayvan’dan mı, Semerkand’dan mı, Horasan’dan mı akar
gelir o bulut, çanağın üstüne konar tam gerektiği yerde!
Alev’in çanak ya da kâseleri, bana öyle geliyor ki, kendi kendilerine ve
kendileri için varlar...
Sanki seyircilere pek aldırış ettikleri yok. Hem kuzum, söyler misiniz, Alev’in
ellerinden çıkmış bu çanaklara ne komayı göze alıyorsunuz? Nar taneleri mi,
zencefil mi, kuşsütü mü yoksa? (Zinhar başka bir şey değil.)
Belki de Alev, çanaklar aracılığı ile kimsenin bilmediği, duymadığı, var olan
ya da icat edilmesi gereken bir töreyi haber veriyor bize.
Belki de bir simya işi: Kil, su, oksit, sır ve ateşle.
Çağımızın iğrenç keşmekeşi ortasında Alev, arıtmanın ve de arınmanın
erişilmez olmadığını boy boy çanakları ile kanıtlıyor bize.
Her şeyi unutup Alev’in “gre”lerine bakın bir süre, ne demek istediğini
anlarsınız.

Abidin Dino, *Cumhuriyet*, 1987

Kaynak: Abidin Dino, *Toplu Yazılar 1938-1994- Edebiyat Sanat Politika*
Derleyen ve Yayına Hazırlayan: Turgut Çeviker
Everest Yayınları, Ekim 2000

Türk İslam Eserleri Müzesi'nde Bir Seramik Evreni

Haldun Dostoğlu

"Alev Ebüzziya Siesbye / Bir Seramik Evreni 1964-2002" başlığıyla 2002 yılında düzenlenen retrospektif sergi, ilk olarak 31 Mayıs-4 Ağustos tarihleri arasında Vibeke Woldbye küratörlüğünde Kopenhag'da Danimarka Dekoratif Sanatlar Müzesi'nde düzenlendi. Ardından ise 17 Eylül-4 Kasım tarihleri arasında benim küratörlüğümde İstanbul'da Türk İslam Eserleri Müzesi'nde açıldı. Kopenhag'daki serginin mimari tasarımını Nils Fagerholt, İstanbul'dakini ise Nevzat Sayın yaptı.

Kopenhag'da açılan sergiye gittiğimizde dikkatimizi çeken, "beyaz küp" tarzı bir mimari atmosferde farklı yükseklik ve çaplardaki podyumlar üzerinde oldukça "steril" bir atmosferde sergilenen eserlerin adeta bir "Danish Design" vurgusu içerecek şekilde sergileniyor oluşuydu. Nevzat Sayın ile sergiyi gezerken yaptığımız sohbet sırasında, sonbaharda İstanbul'a taşınacak olan retrospektifin bu vurguyu değiştirmekle sorumlu olduğu konusunda hemfikir olmuştuk.

Kopenhag'da açılan serginin sonbaharda İstanbul'a taşınacağını bilsek de, en önemli konuyu henüz bilmiyorduk; sergiyi İstanbul'da nerede, hangi mekanda açacaktık? Kopenhag'dan döner dönmez Nevzat Sayın'la olası mekanlar üzerine çalışmaya başladık. Bu süreçte temel düşüncemiz, Alev'in eserlerini Danimarka tasarımı içeriğinden uzaklaştırıp binlerce yıllık Anadolu geleneğiyle ilişkilendirmekti ve buna en uygun mekanı bulmaya çalışıyorduk. Hayalimizdeki mekan ise Türk İslam Eserleri Müzesi'ydi. Müzenin o dönemki efsane müdiresi Nazan Ölçer bizi sabırla dinledi ve olağanüstü bir jest yaparak sergiyi müzenin büyük salonunda açmamıza izin verdi. Nevzat bu izinle yetinmedi ve salon içinde yer alan vitrinlerin içini de sergi için kullanmak istedi. Bu fikir sayın Ölçer'i biraz zorlasa da birkaç gün sonra vitrin içlerini kullanmamıza razı olabildi.[1]

Kopenhag'dan buraya taşınan sergiyi İstanbullu koleksiyonerlerden aldığımız destekle daha da kapsamlı hale getirdik. 16 – 17. yüzyıl halılarının sergilendiği salonda cam göbeği renkli bir nehir üzerinde sergilediğimiz eserlerin bir kısmını ise müzenin en kıymetli parçalarının teşhir edildiği vitrinlere yerleştirerek adeta yüzlerce yıldır bu müzenin koleksiyonunda yer alıyorlarmış hissini yaratabildiğimizi sanıyorum. En azından açılış için Danimarka'dan İstanbul'a gelen meslektaşlarımızın sergiyi gördükten sonra bizimle aynı fikirde olduklarını dile getirmeleri, Alev çanaklarının hak ettikleri yerde konumlandıkları konusundaki inancımızı pekiştirdi.

[1] 1978 – 2003 yılları arasında Türk ve İslam Eserleri Müzesi'nin müdürlüğünü yapan Nazan Ölçer'in çabaları sayesinde müze, 1984 yılında Avrupa Konseyi Yılın Müzesi Jüri Özel Ödülü ile 1985 yılında Avrupa Konseyi Unesco ödüllerini almıştı.